

AZ ÉLŐ SEJT FIZIKAI BIOLÓGIÁJA: MOTORFEHÉRJÉK, EGYENSÚLYTÓL TÁVOLI FOLYAMATOK

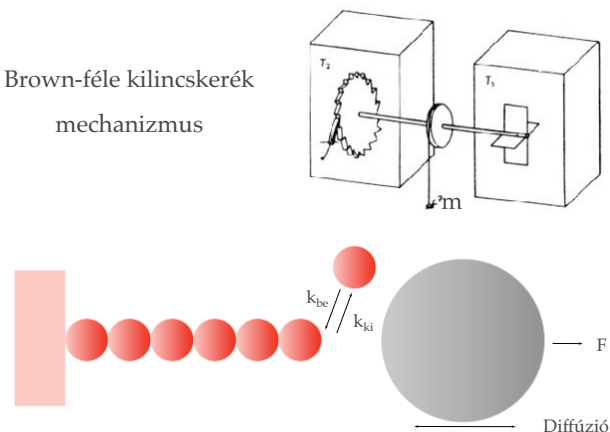
KELLERMAYER MIKLÓS

TEMATIKA

- Motorfehérjék működése. A munkaciklus
- Egyensúlytól távoli folyamatok. Erővezérelt fehérjegombolyodás.
- Bemutatók: in vitro motilitási próba. Az atomerőmikroszkóp. Titin kitekerés AFM-mel.

Termikus kilincskerék

Brown-féle kilincskerék
mechanizmus

MOTORFEHÉRJÉK

1. Specifikus citoszkeletális filamentumhoz kapcsolódnak (DE...)
2. Elmozdulást és erőt generálnak
3. Kémiai energiát használnak fel

A MOTORFEHÉRJÉK TÍPUSAI

1. Aktin alapú

Miozinok: Konvencionális (miozin II) és nem-konvencionális
Miozin szupercsalád (I-XXIV osztályok). Plusz vég irányába mozognak.

2. Mikrotubulus alapú

- a. **Dineinek:** Ciliáris (flagelláris) és citoplazmáris dineinek.
A mikrotubulus mentén a mínusz vég irányába mozognak.
- b. **Kinezinok:** Kinezin szupercsalád: konvencionális és nem-konvencionális.
A mikrotubulus mentén a plusz vég irányába mozognak.
- c. **Dinaminok:** MT-függő GTPáz aktivitás
Biológiai szerep: vakuoláris fehérjévalogatás (pinchase enzimek)?

3. DNS alapú mechanoenzimek

DNS és RNS polimerázok, vírus kapszid csomagoló motor, kondenzinek
A DNS fonal mentén haladnak és fejtenek ki erőt

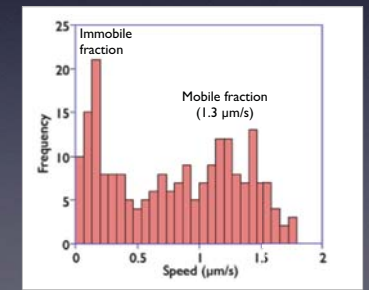
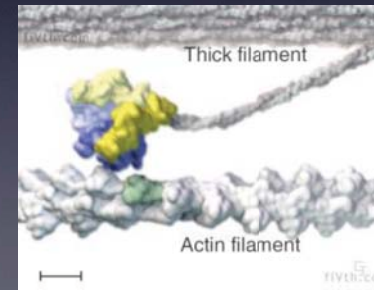
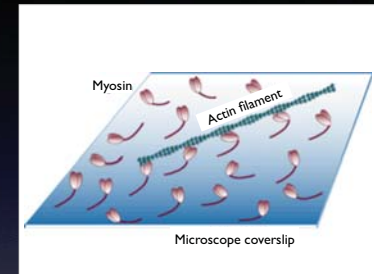
4. Rotációs motorok

F1F0-ATP szintetáz
Bakteriális flagelláris motor

5. Mechanoenzim komplexek

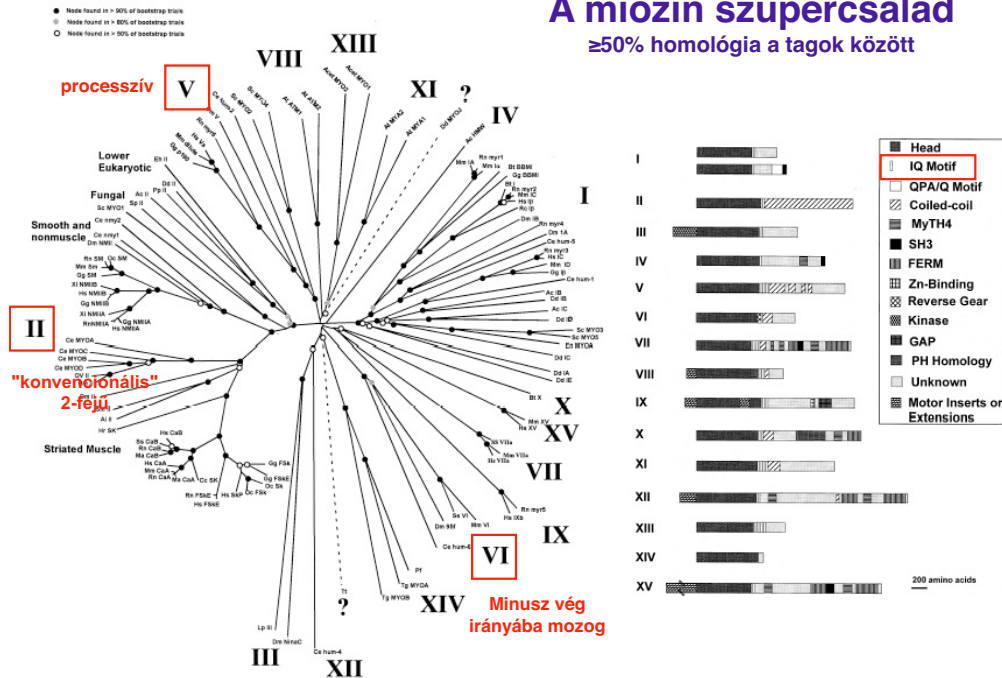
Riboszóma

In vitro aktomiozin motilitás

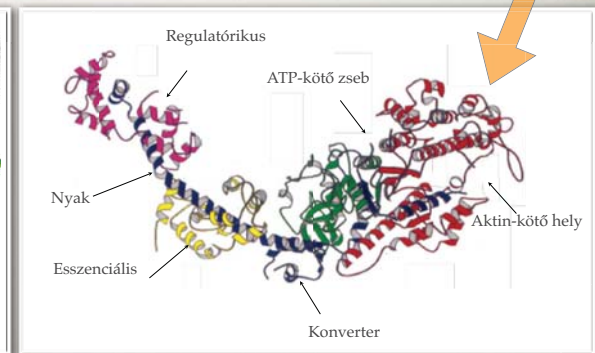
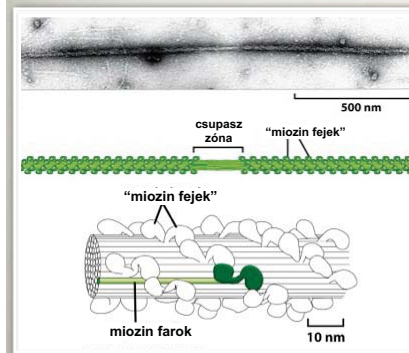
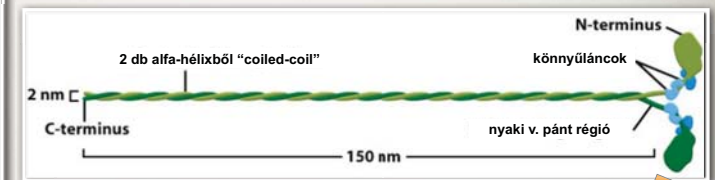
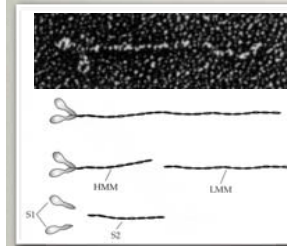

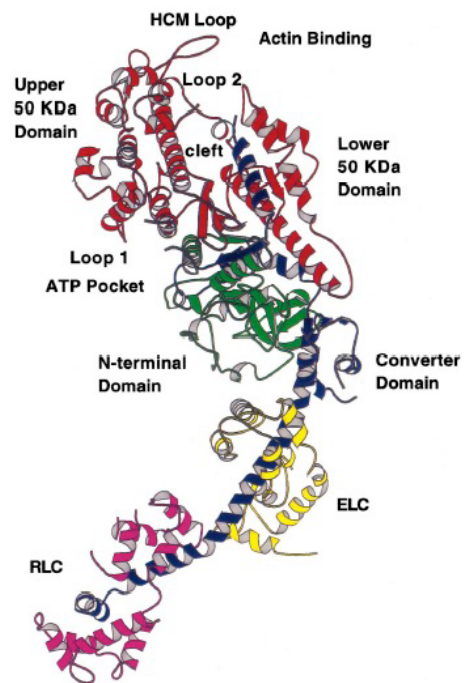
A miozin szupercsalád

≈50% homológia a tagok között

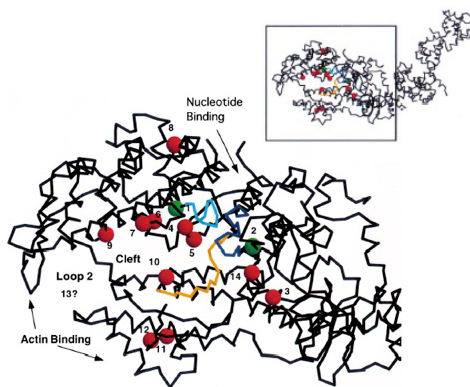

A miozin II

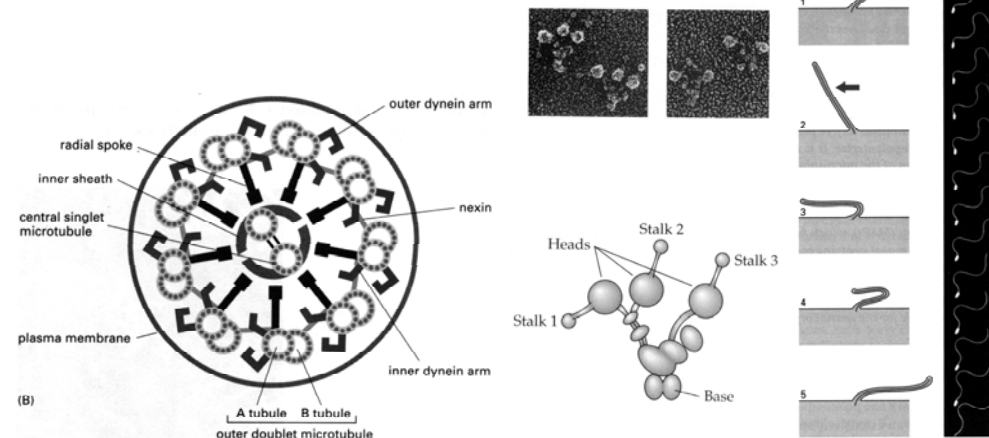
A miozin fej (Subfragment-1)

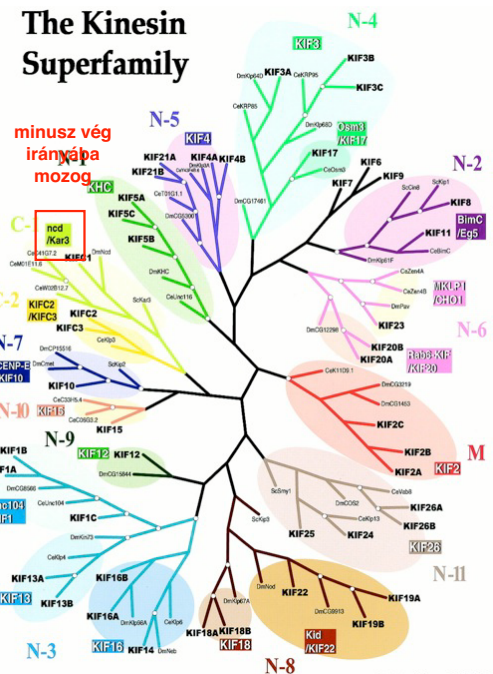
A motor domén mutációi
hipertrofiás kardiomiopátiához
vezetnek.

Dineinek

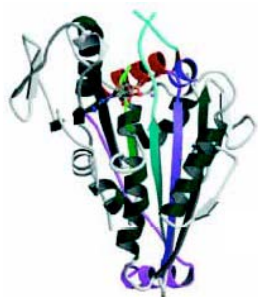
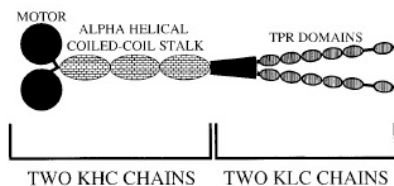
Típusok: axonemális és citoplazmális.
Sok alegységes fehérjék (Mr~500 kDa)
A minusz vég irányába mozognak.
Koordinált működésük meghajlítja a ciliumot.

The Kinesin Superfamily

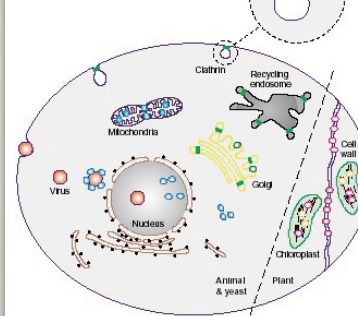
Processzív motorok.
Plusz vég irányába mozognak.
Vesicular transport

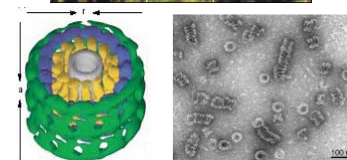
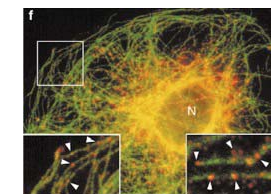
Switch domén:
hasonlóság a miozinhoz és
G-fehérjékhez.

DINAMINOK

Vakuoláris fehérjeválogatás
GTPázok

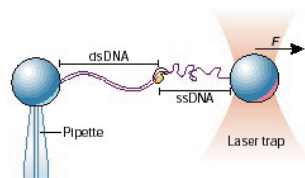

Protein	Localization	Function	Self-assembly
Dynamin	Plasma membrane (clathrin coated vesicles), Golgi, endosomes, Golgi	Vesicle formation, fission	+
Vps1		Vesicle formation and transport	Unknown
Dnm1 (Gtpase)	Mitochondria outer membrane	Mitochondrial fission and morphology	+
Mgm1 (Mgm1 GTPase)	Mitochondria inner or outer membrane, or matrix	Mitochondrial morphology	Unknown
Phragmoplastin	Cell wall, chloroplast	Membrane morphogenesis	+
ADL1	Cell wall, chloroplast	Membrane morphogenesis	+
ADL2	Chloroplast	Unknown	Unknown
PGSP1	Cytoplasm	Anti-viral activity	+
Mx	Cytoplasm, nucleus	Anti-viral activity	+

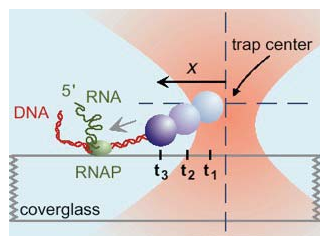

"pinchase" funkció

DNS MOTOROK

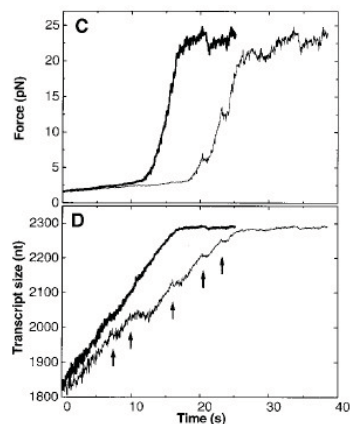

T7 DNS Polimeráz

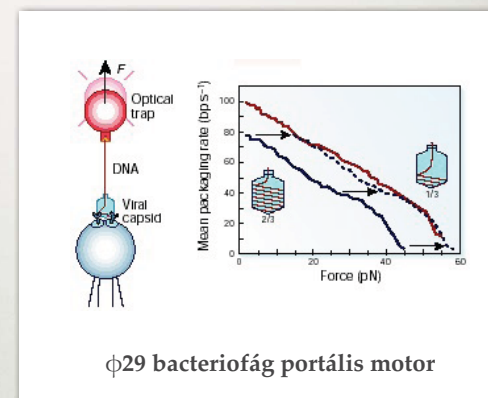
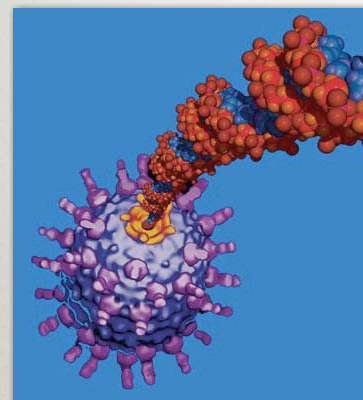
RNS Polimeráz

Processzív motorok

RNS Polimeráz, Wang et al. 1998.

VÍRUS PORTÁLIS MOTOR KÜLÖNLEGES DNS MOTOR

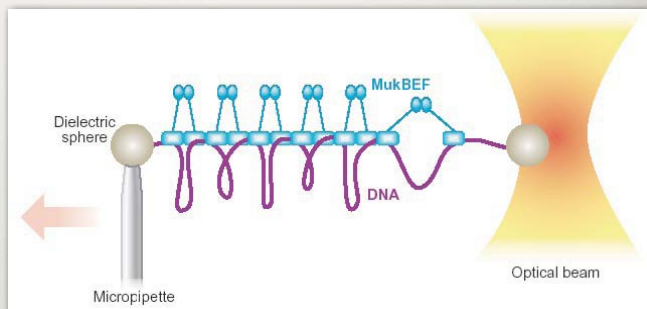
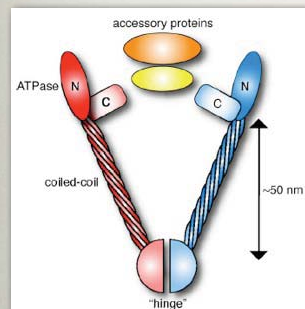

$\phi 29$ bakteriofág portális motor

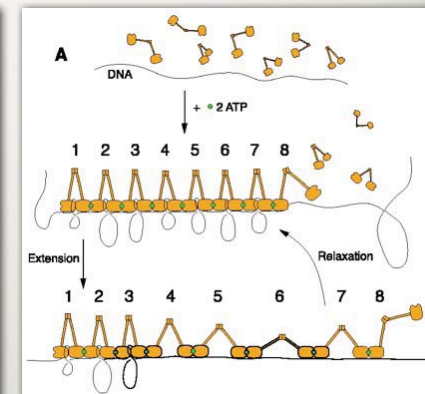
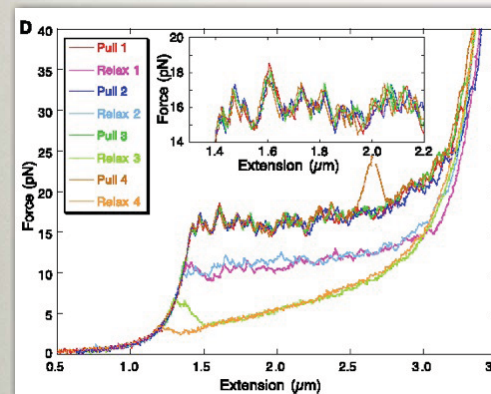
DNS MECHANOENZIMEK KONDENZINEK

SMC fehérjecsálád

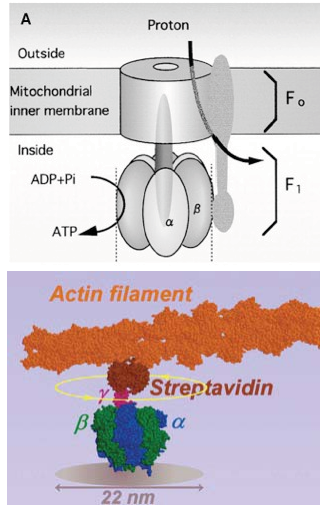
SMC = "structural maintenance of chromosomes"

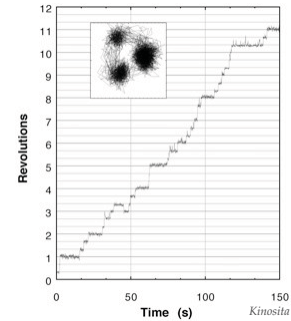
MUKBEF NANOMECHANIKA ÉS KONDENZÁCIÓS MODEL

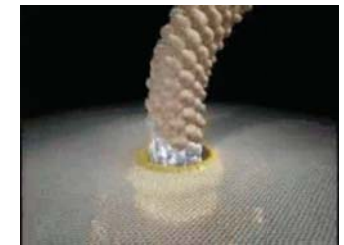
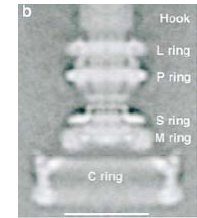
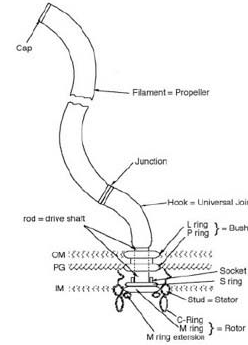
ROTÁCIÓS MOTOROK I: F1FO-ATP SZINTETÁZ

Diszkrét 120° rotációs lépések

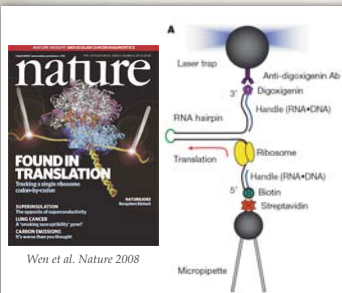

ROTÁCIÓS MOTOROK II: BAKTERIÁLIS FLAGELLUM MOTOR

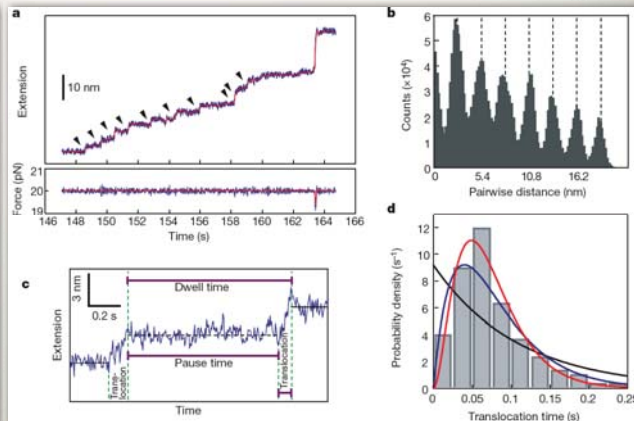

Fordulatszám: > 20000 rpm
Fogyasztás: 10^{-16} W
Hatásfok: > 80%
Energiaforrás: protonok

MECHANOENZIM KOMPLEX RIBOSZÓMA

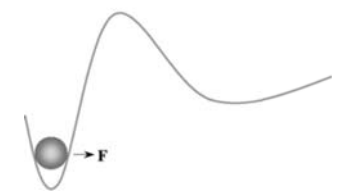
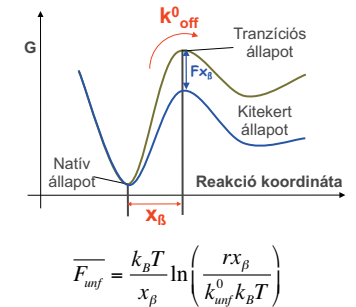
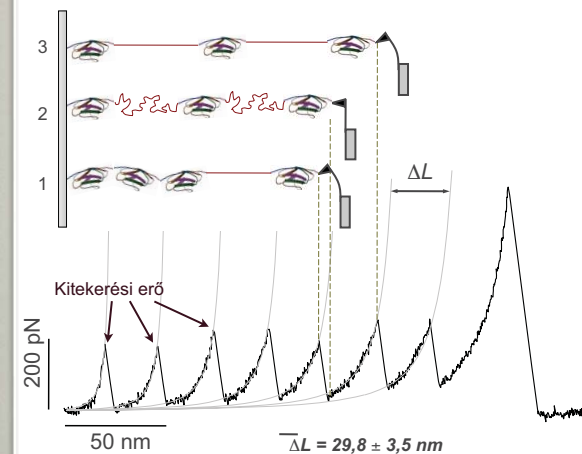

2.7 nm-es lépések (egy triplét)
0.078 s transzlukációs idő
Transzlukációval csatolt helikáz aktivitás

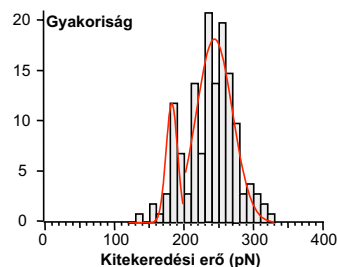
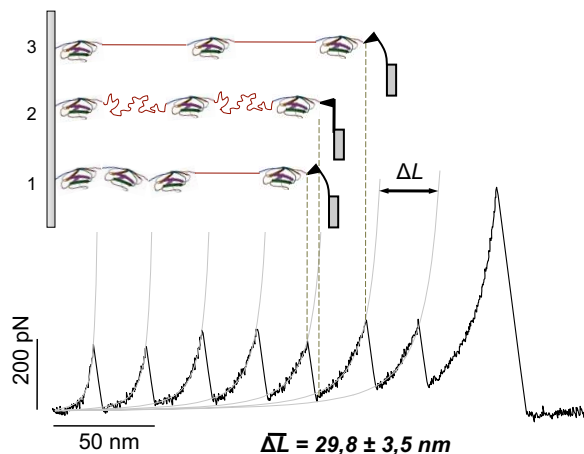
Erővezérelt fehérje-kitekeredés

Titin I55-62 rekombináns fragmentum kitekerése

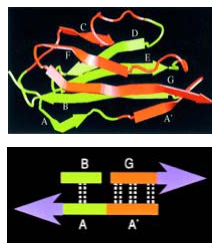
Titin I55-62: viszkoelasztikus molekulaszakasz

Az I55-62 fragmentum kitékeredési görbéje

Mechanikai stabilitás alapja:

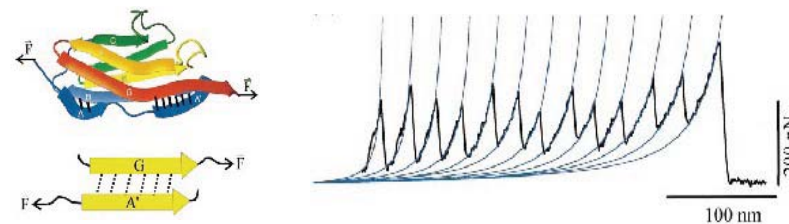
Az Ig domén első és utolsó β -láncait összetartó, párhuzamosan csatolt H-hidak

A mechanikai stabilitás biológiai logikája

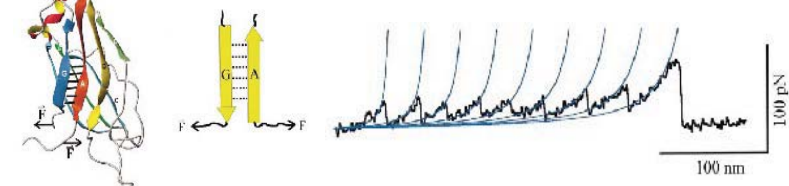
Szerkezetet összetartó H-hidak párhuzamos csatolása

Nagy kitékeredési erő

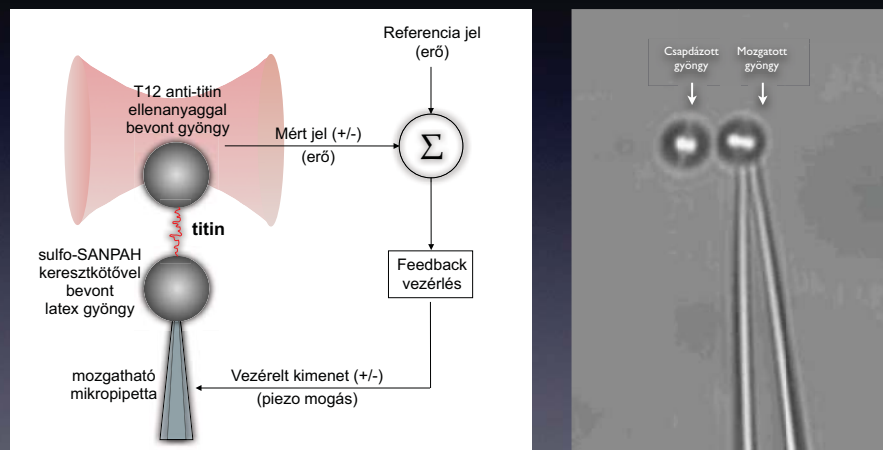

Szerkezetet összetartó H-hidak soros csatolása

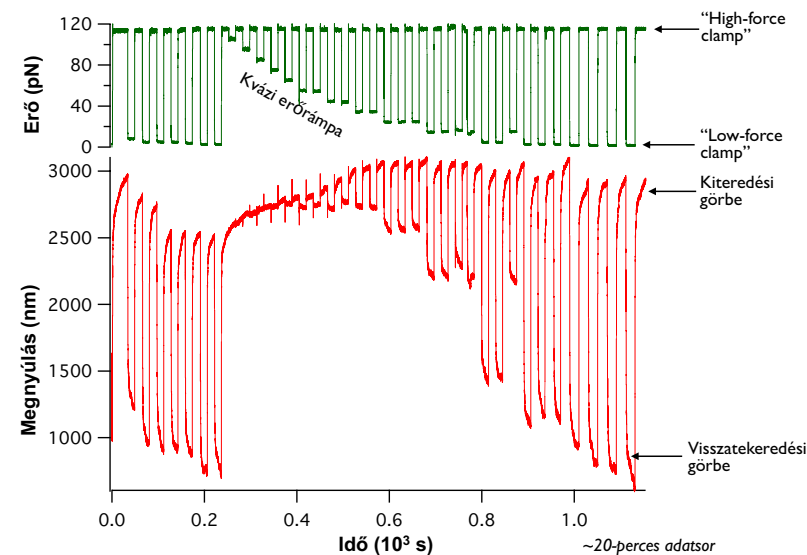
Alacsony kitékeredési erő

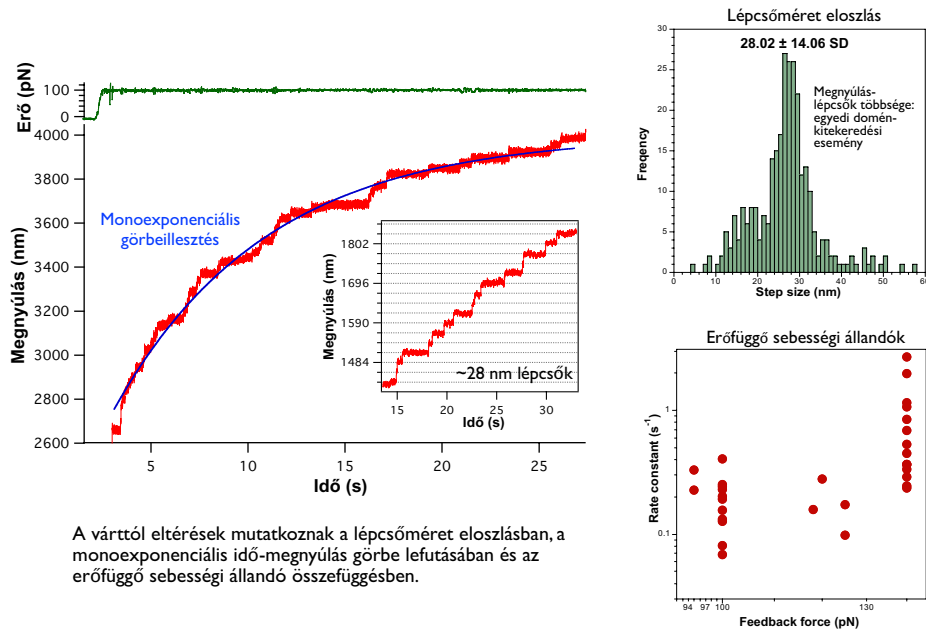
Titin nanomanipulálás erővisszacsatolt lézercsipesszel

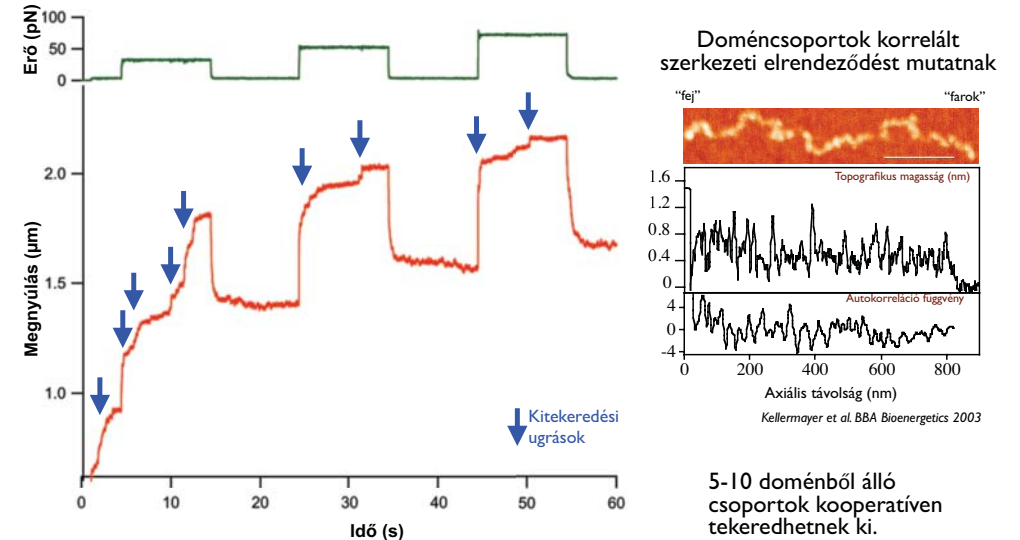
Konstans-erő kísérlet egyetlen titinmolekulán

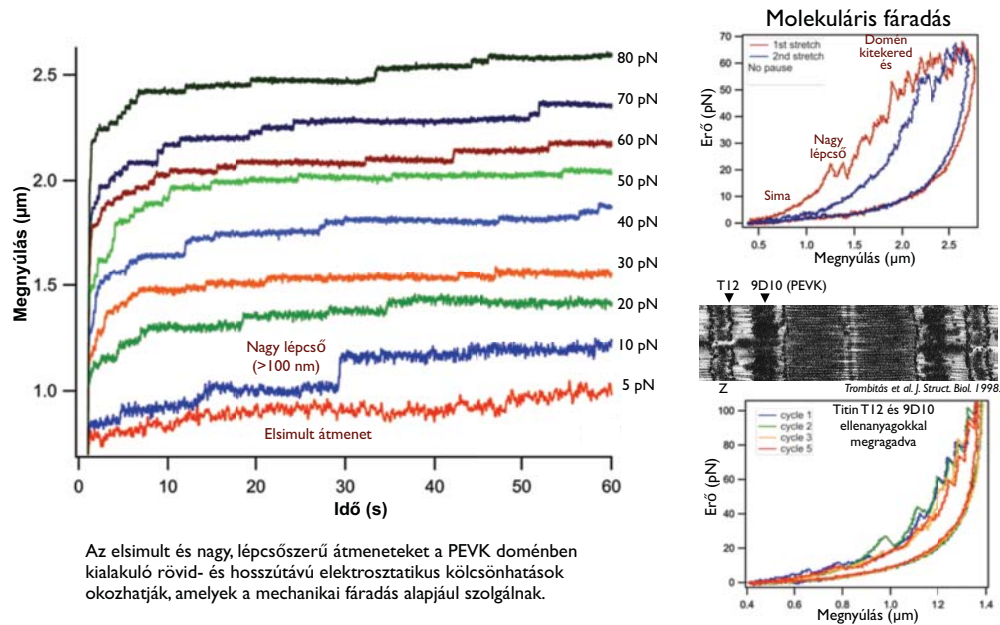
Titin kitekeredés konstans erőnél

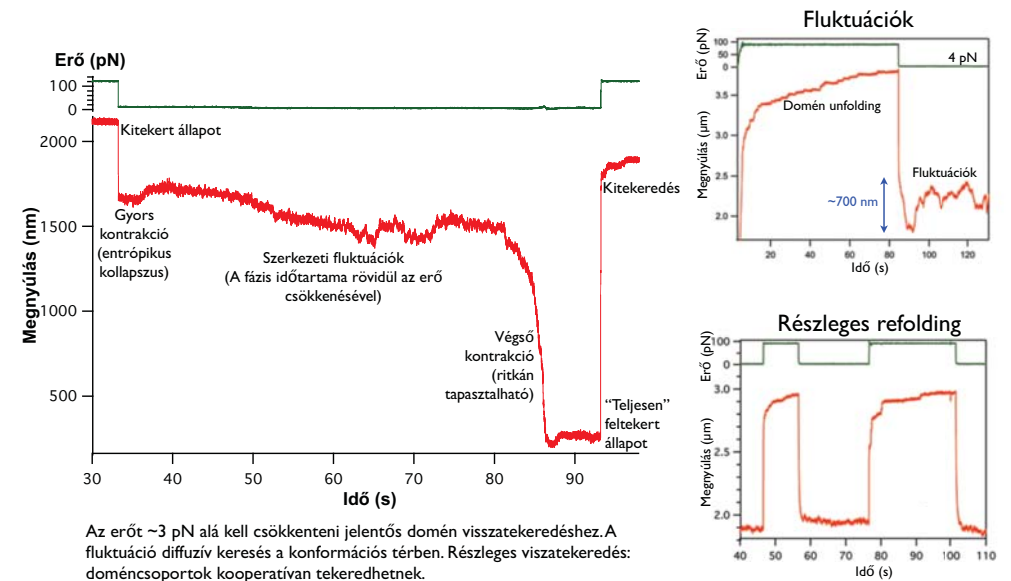
Doménkitekeredés hirtelen ugrásokban

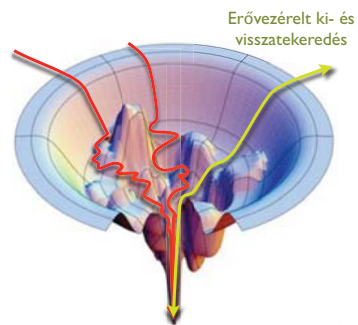
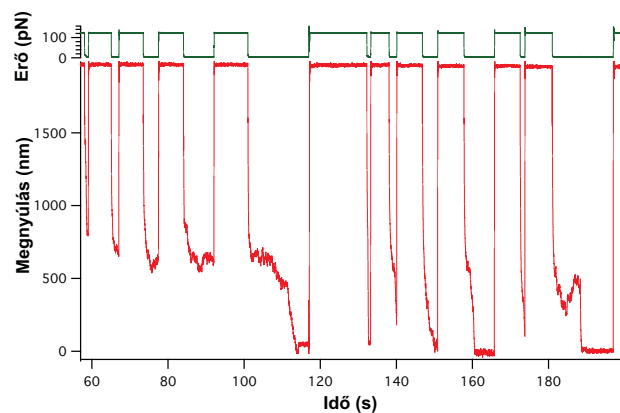
Szerkezeti átmenetek alacsony erőnél

Titin gombolyodás konstans erőnél

A visszatekeredési útvonal változatos még egyetlen molekula esetén is

Titinben:

- Kooperatív kitekeredés
- Mechanikai fáradás
- Diffúzív keresés a konformációs térben
- Kooperatív visszatekeredés
- Mechanikai erő és random fehérjeszakaszok modulálhatják a gombolyodás folyamatát